

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора,
провідного наукового співробітника відділу теорії і практики педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН
України

Солдатенка Миколи Миколайовича

про дисертаційну роботу Середи Любові Володимирівни
**«Розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної
терапії, ерготерапії у процесі професійної підготовки»,**
поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі
спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність обраної теми

Сучасна українська професійна освіта стикається з низкою викликів, серед яких – потреба підготовки конкурентоспроможної молоді, яка здатна вирішувати різноманітні завдання і продукувати інноваційні технології і методики. Останні зорієнтовані у більшості своїй на самоосвітню діяльність, а тому аналіз проблем професійної підготовки під кутом розвитку самоосвітньої діяльності фахівця є актуальним суспільним запитом. З іншого боку, Україна сьогодні поряд з потребою економічного розвитку стикається із викликами, пов'язаними зі збереженням і відновленням здоров'я (відновлення фізичних сил, відповідь на інформаційну агресію, психологічні атаки тощо). Це вимагає вирішення проблеми випереджувальної підготовки бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії, які не лише будуть готовими до виконання своїх обов'язків, а й усвідомлювати важливість власного професійного розвитку та бути здатними навчатися протягом життя.

Зазначене доводить актуальність обраної пошукувачкою теми дисертаційного дослідження і знайшло своє належне обґрунтування, аргументацію і конкретизацію у коректно сформульованих об'єкті, предметі, меті та завданнях, виконаних поетапно на вагомій джерельній базі.

Зв'язок роботи із планами відповідних галузей науки

Кандидатська дисертація Середи Л.В. відповідає державним документам про освіту, професійну освіту, узгоджена з планом науково-дослідних робіт кафедри здоров'я, фізичної терапії, реабілітації та ерготерапії Навчально-наукового інституту фізичної культури Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Теоретико-методологічні і організаційно-

методичні проблеми здоров'я, фізичної реабілітації і корекційної педагогіки» (державний реєстраційний № 0115U005933), в межах роботи над якою авторкою розроблено модель розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки.

Структура роботи

Структура дослідження підпорядкована виконанню п'яти завдань. Структурні компоненти дисертації (анотації українською та англійською мовами, вступ, три розділи, висновки до розділів, загальні висновки, список використаних джерел, додатки) пов'язані внутрішньою логікою та послідовністю викладу.

У першому розділі виявлено ступінь розробленості проблеми формування та розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки; схарактеризовано сутність і структуру самоосвітньої компетентності; розроблено критерії, показники та рівні розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії.

У другому розділі розроблено і науково обґрунтовано модель розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки.

У третьому розділі експериментально перевірено модель розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки.

Подані у роботі 20 таблиць, 23 рисунки, 13 додатків на 55 сторінках несуть інформаційне навантаження й унаочнюють вирішення обраної проблеми.

Найбільш істотні наукові результати

В опонованому дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення й практичне розв'язання проблеми розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки. Структурна цілісність роботи, повне розв'язання поставлених завдань, рефлексія власного професійного досвіду дозволили авторці отримати наукові результати, які дають підстави зробити такі висновки.

Завдяки термінологічному аналізу авторкою подано тлумачення феномену «самоосвітня компетентність майбутніх бакалаврів з фізичної терапії та ерготерапії» як якісної інтегральної характеристики фахівця, яка поєднує

підтверджену здатність особистості здійснювати самоосвітню діяльність в галузі фізичної терапії, ерготерапії та ціннісні установки і прагнення до саморозвитку в цій галузі. Тому розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у роботі потрактовано як процес удосконалення індивідуальних характеристик особистості, який базується на самоосвітній діяльності та ціннісних настановах щодо власного професійного розвитку і реалізується через вплив (зовнішній і внутрішній) на розвиток знань і вмінь у галузі фізичної терапії, ерготерапії і на здатність здійснювати рефлексію відносно них.

Детально розглянуто структуру самоосвітньої компетентності у єдності трьох її компонентів: мотиваційно-ціннісний, гносеологічно-праксеологічний, організаційно-особистісний, яка обумовила вибір діагностичного апарату дослідження. Авторкою визначено критерії і показники сформованості самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії: мотиваційно-вольовий критерій (показники: особистісно-ціннісне ставлення та мотивація до саморозвитку), пізнавально-діяльнісний критерій (показники: відтворення і використання знань з ФТЕ та уміння здійснювати самоосвітню діяльність) та поведінковий критерій (показник: воля до самоорганізації). Розроблені показники дозволили виокремити три рівні розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії: стихійний, усвідомлений, системний.

На основі методів педагогічного проектування та моделювання процесу розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки розроблена відповідна модель організації освітнього процесу, яка базується на комплексі методологічних підходів (системного, компетентнісного, діяльнісного, проектного, синергетичного та особистісно-орієнтованого) та сукупності принципів (загальнодидактичних: науковості, системності і послідовності, доступності, зв'язку навчання з життям, свідомості і активності, наочності, міцності засвоєння знань, умінь і навичок, індивідуального підходу; специфічних: системності; професійної спрямованості; поєднання колективних та індивідуальних форм і методів навчальної діяльності; самоорганізації; мотивації), передбачає використання різноманітних форм (проблемна лекція, лабораторні заняття, диспути, дебати, конференції, круглий стіл, семінари, ділова гра, тренінги, виробнича практика), методів (веб-квести, проектні, навчальна екскурсія,

складання інтелектуальних карт) й засобів навчання (відкриті освітні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення).

Авторкою визначено чотири педагогічні умови, урахування яких обумовлює розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії: 1) опанування майбутніми фізичними терапевтами, ерготерапевтами технік тайм-менеджменту, рефлексивних прийомів та методів роботи з інформацією; 2) популяризація спеціалізованих відкритих освітніх ресурсів; 3) чітке керування самостійною роботою майбутніх фізичних терапевтів, ерготерапевтів у процесі професійної підготовки; 4) розробка і супровід індивідуальних програм професійної підготовки.

Важливого значення в системі підготовки майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії набуває переосмислення організації самостійної роботи і системного контролю за її виконанням. З огляду на це авторкою розроблено спецкурс «Технологія самоосвітньої діяльності», який переслідує мету сприяти інтелектуальному розвитку особистості, цілеспрямовано і системно формувати в майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії навички самоосвітньої діяльності, розвинути пам'ять, мислення, увагу, світогляд, культуру розумової праці.

Ступінь обґрунтованості обраних методів, отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і наукова новизна

Достовірність результатів забезпечено:

– опорою на ідеї системного, компетентнісного, діяльнісного, проектного, синергетичного та особистісно-розвивального підходів для досягнення цілісності процесу розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки;

– системним використанням комплексу взаємно доповнювальних дослідницьких методів: теоретичних (аналіз, синтез та систематизація наукових джерел з метою виявлення стану розробленості проблеми розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії, систематизація й узагальнення з метою дослідження практичного досвіду набуття самоосвітньої компетентності в умовах закладів вищої освіти; термінологічний аналіз для визначення сутності і змісту ключових дефініцій дослідження; структурно-логічний аналіз для визначення компонентів, критеріїв, показників та рівнів розвитку самоосвітньої компетентності; педагогічне

проектування та моделювання з метою опису моделі розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки); емпіричних (спостереження, анкетування для вивчення практичного досвіду професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії у вітчизняних закладах вищої освіти; педагогічний експеримент, педагогічний моніторинг, тестування для визначення рівнів розвитку самоосвітньої компетентності та експериментальної перевірки ефективності розробленої моделі розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки); статистичних (методи описової статистики, критерій однорідності χ^2 Пірсона з метою опрацювання результатів педагогічного експерименту та визначення достовірності отриманих результатів).

Основні положення та результати дослідження упроваджено в освітній процес Чернігівського національного технологічного університету, Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди.

Значення отриманих автором результатів для науки і практики

Дисертаційна робота містить наукові положення, що сприяють підвищенню якості професійної підготовки та перепідготовки фахівців з фізичної реабілітації, терапії, ерготерапії.

Теоретичні положення та практичні напрацювання можуть бути використані для організації самоосвітньої діяльності майбутніми бакалаврами з фізичної терапії, ерготерапії. Обрані авторкою зміст, форми і методи навчання можуть бути впроваджені у систему підвищення кваліфікації і перепідготовки фахівців з фізичної терапії, ерготерапії.

До перспективних напрямів подальших наукових розвідок поряд із запропонованими авторкою пропозиціями відносимо вивчення впливу андрагогічного та аксіологічного підходів на розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців з фізичної терапії, ерготерапії в умовах неформальної освіти, в умовах цифрового середовища закладів вищої освіти.

Повнота викладених результатів у опублікованих працях

Вивчення дисертаційної роботи дає можливість зробити висновок, що автореферат і публікації авторки достатньо повно відбивають основний зміст дисертації, наукову новизну виконаного дослідження, рівень апробації одержаних результатів.

Автореферат відповідає змісту дисертації. Загальні висновки відповідають завданням дослідження.

Основні наукові положення та результати дисертаційного дослідження опубліковано в 15 наукових і навчально-методичних працях: 1 навчальний посібник, 5 статей у фахових виданнях України, 1 стаття у періодичному науковому закордонному виданні, яке індексується наукометричною базою Index Copernicus, 8 матеріалів апробаційного характеру.

Апробація результатів дослідження відбувалася на наукових заходах різних рівнів: міжнародних науково-практичних та всеукраїнських конференціях, наукових і науково-методичних семінарах.

Дискусійні положення та побажання щодо змісту

Незважаючи на наявність наукової новизни, практичного значення наукового дослідження та достатню апробацію, зауважимо наступне:

1. В опонованій роботі правомірно наголошується на важливості якісної організації і системного контролю за самостійною навчальною роботою майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії. Зазначимо, що в дослідженні слід було б подати більш конкретні практичні рекомендації викладачам щодо ефективної реалізації навчальних дій студентів.

2. До аналізу науково-практичної бази дослідження варто було б ширше представити досягнення іноземних практиків, опис методик їх роботи щодо напрацювання певних методик, опанування технологій самоосвітньої діяльності.

3. Серед ґрунтовно представлених у дослідженні підходів було б доцільним подати й праксеологічний (відсутній у переліку), який у своїй основі спирається саме на раціональну діяльність, у тому числі й самоосвітню.

4. Дослідження значно увиразнила б оцінка реального кількісного стану підготовки магістрів фізичної терапії, ерготерапії на регіональному та державному рівнях.

5. В тексті автореферату виявлені окремі опечатки та стилістичні огріхи: ...Аналіз... вказує...(ст. 7); спрямований направлений (про підхід на ст. 10); рефлексивність (там же); у висновках (п. 4) написано: науково обґрунтувати (замість обґрунтовано) та ін.

Не зовсім коректним є на нашу думку вираз «Керування самостійною роботою...» (ст. 5), адже під цим терміном слід розуміти самостійну пізнавальну діяльність, тобто процес пізнання, мислення, що завжди здійснюється суб'єктом пізнання особисто...

Водночас висловлені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам Порядку присудження наукових ступенів

Ознайомлення з текстом дисертації, зі змістом автореферату та публікацій дає підстави стверджувати, що за структурою, змістом, логікою викладу, глибиною аналізу відповідають вимогам МОН України.

У дослідженні здобувачкою було розв'язано поставлені завдання. Одержані результати дослідження, їх наукова новизна, теоретичне і практичне значення аргументовані й не викликають сумнівів.

Дисертація Середи Л.В. «Розвиток самоосвітньої компетентності майбутніх бакалаврів з фізичної терапії, ерготерапії у процесі їх професійної підготовки» є самостійним, завершеним, науково вагомим дослідженням з актуальної проблеми теорії і методики професійної освіти. Отримані результати мають важливе соціально-культурне значення, є суттєвими для теорії і практики розвитку професіоналізму фахівців.

Кандидатська дисертація відповідає паспорту спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, а за змістом, рівнем новизни і практичним значенням одержаних результатів відповідає вимогам пп. 9, 11-14 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 567 зі змінами та доповненнями.

Це дає підстави для присудження Середі Любові Володимирівні наукового ступеня кандидата педагогічних наук із спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
провідний науковий співробітник
відділу теорії і практики педагогічної освіти
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
імені Івана Зязюна НАПН України

